

De Sabadell i el seu rodal

El Mas Oller i El Coll

per Joan Alsina i Giralt

Una peça de terra ben correntment esmentada des del segle XIV, i de la qual es troben encara referències a principis del segle XIX, és l'anomenat mas Oller.

La primera referència que n'he trobat és de 1383 (l'Arxiu Històric de Sabadell és escàs en documentació anterior a aquesta data); *"in loco vocato ad mansum Oller"* ens diu un document d'aquest any. Una de les darreres referències que n'he vist és del 1828, en un document que parla d'unes cases *"en lo carrer de la Salut, de pertinença del mas Oller"*.

De la diversa documentació vista es poden bé deduir els termenals d'aquesta masada.

A llevant, la Plana de les Rodes, actual carrer del doctor Xercavins, era encara de pertinença del mas Oller; *"la Plana de les Rodes, antigament del mas Oller"* ens diu un protocol de 1850. A migdia termenava amb el camí de Caldes, actual carrer de la Salut, *"in loco vocato lo mas Oller, a meridie cum camino regio de Sabadell a Caldes"*, diu un document de 1658 i ho repeteixen molts documents posteriors. A ponent, amb el camí de Sabadell a Manresa, actual via de Massagué, *"mas Oller, ab occidente cum via publica de Sabadell a Minorise"*, diu un document de 1586. I que estava tocant la plaça de l'Angel nes ho recorda Miquel Carreras qui en els seus "Elements" ens diu: *"L'antic mas Oller que s'extenia per la banda de tramuntana de l'antiga població, començant gairebé en terrenys de l'actual plaça de l'Angel"*. A tramuntana termenava *"Cum camino per quem itur de l'Espirall al Ripoll"*, actual carrer de Vilarrubies, com ens diu un document de 1704 i molts d'altres.

El mas Oller es coneixia també amb el nom de "El Coll"; *"in loco vocato ad Collum"* diu un document de 1383. I un altre de 1674 ens confirma aquesta doble denominació: *"lo mas Oller, olim vero lo Coll, a circio cum camino quo itur de Mo-*

nasterio Fratrum Caputxinum ad flumen rivi Pulli".

Es fa difícil d'imaginar-se un coll, amb el concepte actual, en una plana com la que presenta aquesta contrada; però la documentació és ben concisa: *"ad Colum"* o *"al Coll"*, diuen una munió de documents.

Diverses i ben variades, des del segle XIV fins a darreries del XVIII, són les referències que es troben d'aquesta doble denominació; una de les més tardanes, de 1778, diu: *"en el lloc dit lo mas Oller, olim lo Coll"*.

De cap d'aquests dos noms no ens en queda record en l'actual nomenclatura urbana.

Un bon aplec de carrers estan compresos actualment en les terres que foren del mas Oller. Vegem algun detall de cada un d'aquests carrers.

Carrer d'en Bufí- Aquest era possiblement el tros de terra del mas Oller més cap a llevant. Va començar a formar-se com a carrer el 1846, com es pot llegir en una escriptura d'aquest any que diu: *"Aleix i Josep Bufí, de Matadepera, fan unes cases al carrer que ha de passar del Campo Santo (cal recordar que el Cementiri era aleshores al Taulí) al carrer de la Salut"*. Com veiem, aquest carrer ha mantingut sempre el nom dels seus primers habitants.

Carrer del Dr. Xercavins- El carrer de la Roda o de les Rodes s'anomenava fins l'any 1930. *"El camp de les Rodes de'n Quaranta"*, diu un document de 1822. Posteriorment es troben moltes referències que ens parlen de la Plana de les Rodes. El nom li venia, amb tota probabilitat, per haver-hi instal·lades, quan era terra campà, rodes de corders, com ens comenten Joan Farell i Agustí Masvidal en el seu llibre "Tipus populars, feines i oficis".

Carrer de la Soledat- Sembla que el seu nom primitiu era carrer del Carme. Un document de 1829 parla d'un *"tros de terra, a sol ixent ab lo carrer del Carme, de pertinences del mas Oller"*. Diversos documents posteriors, el més vell és de 1849, ens parlen ja del *"carrer de la Soledat, abans del Carme"*.

Carrer del Vapor- Miquel Carreras, en els seus "Elements", ens diu que *"el 1839 es va posar una màquina de vapor a la fàbrica de Josep Formosa, instal·lada al cantó dels carrers del Vapor i Manaut i el*

nom va passar al carrer que aleshores no en tenia". Més d'una vegada es troba aquest carrer esmentat com a *"carrer del Vapor d'en Formosa"*.

Sembla que aquest carrer va formar-se el 1832 ja que en l'acta de la reunió de l'Ajuntament del 6 de març d'aquell any s'hi diu: *"per quant se acaba d'obrir una travessia que passa des del carrer de la Salut al de Sant Honorat"*.

Hi havia anys enrera un "corraló", jo encara el recordo, que anava des del carrer de la Salut fins a l'extrem de ponent del carrer Manaut. Aquest "corraló", com se'n deia correntment, ens el descriu un document de 1828, (inexistent encara el carrer del Vapor): *"en lo carrer de la Salut, de pertinença del mas Oller, una casa que afronta a migdia amb el carrer de la Salut i a ponent amb el carrer o passadís per anar a les cases de'n Manaut"*. Ens deia Joan Montllor i Pujal en una seva nota a "Sabadell" del primer de gener de 1946, que *"a la placeta del "corraló" hi havia el joc de la pilota"*; aquesta placeta, a l'extrem de ponent del carrer Manaut, està avui emparedada.

Carrer del Convent- Una escriptura de 1658 ens parla del *"lloc dit Mas Oller, a ponent amb el camí que roda la vila i que va al monestir de Sant Francesc dels Pares Caputxins"*. El camí que roda la vila, en el segle XVII i com ens diu Carreras: *"sortia del Portal de Barcelona, passava pels que serien carrers de Sant Roc, Safareig, Sant Feliu, Font, Basses (després Escola Industrial), Valls, Bolsós (després Via Massagué), Sant Francesc, Convent, Capellans (després Sant Domènec) i de'n Cabot (després Sant Joan), per a acabar en el lloc de sortida"*; el camí *"que va al Monestir dels Pares Caputxins"* no era més que l'actual carrer del Convent.

Ravals- Que els Ravals eren en terres del mas Oller ens ho diuen una bona pila de documents. Un de 1595 diu: *"en el lloc dit abans lo mas Oller, ara lo Raval de*

MONISTROL

Passeig de la Plaça Major, 6
Telèfon 725 49 25
SABADELL

MONISTROL

CINE FOTO

Fotografia - Cinema

Passeig de la Plaça Major, 4
SABADELL

Una roda de corder del segle XV (Museu d'Art de Viena)

Manresa".

Poca cosa vull dir dels Ravals sinó remetre el lector a l'article de Joan Montllor i Pujal publicat a "Alba" el març de 1950 i reproduït al "Quadern d'Arxiu de la Fundació Bosch i Cardellach": "Escrips de Joan Montllor i Pujal, nº II".

Com el mateix Montllor ens diu en un altre article, "El racó de la Mare de Déu de les Neus" publicat a "Alba" nº 6: "El típic racó format per can Salt i can Muxí desaparegué l'any 1 o 2 del present segle quan l'Ajuntament feu derrocar dites cases veïnes: les de Josep Blanc i Muxí i la de Pere Torres per comunicar el Raval de Fora el carrer Convent".

Tots els carrers dels quals hem parlat fins ara tenen la direcció tramuntana-migdia. Si exceptuem els dos carrers que termenaven el mas Oller, per tramuntana el "camí de l'Espirall al Ripoll", actual carrer Vilarrubies, i per migdia el "camí reial de Sabadell a Caldes", actual carrer de la Salut, no ens queda més que un sol carrer en direcció ponent-llevant: el carrer de Sant Honorat.

Al parlar d'aquest carrer donaré un to més personal a aquestes notes. Fa setant dos anys que vaig néixer, i encara hi visc, en una casa d'aquest carrer. El 18 de se-

tembre de 1833 i davant el notari Francesc Vilador, Honorat de Puig i de Deu, veí de Barcelona i legítim successor de la casa de Calders, va establir en enfiteosi perpètua a Jaume Alsina i Vilamorós, el meu rebesavi, "to aquell tros de terra campa que conté de ample cinc canes i dos pams de llarg o fondo vint i tres canes i cinc pams... termenant a migdia amb el carrer de Sant Honorat..."; se'n pagà una entrada de "vuitanta i cinc lliures, dotze sous i nou diners moneda catalana" i quedava subjecte a "pagar tots anys perpetuament al senyor Establient i als seus la quantitat de tres lliures, set sous i sis diners moneda catalana en lo dia primer de agost...". L'escriptura notarial acaba dient: "per lo Adquisidor, que ha expressat no saber de escriure, de són consentiment firma lo primer de dits testimonis Camil Mimó, Pract. en Notaria".

Sembla, doncs, que aquesta casa és de les primeres del carrer i que el carrer es començà a edificar als volts del 1830. El nom li ve del que era propietari dels terrenys, Honorat de Puig i de Deu.

MUTUA SABADELLENCA D'ACCIDENTS

MÚTUA SABADELLENCA D'ACCIDENTS

Mútua Patronal
d'Accidents de Treball
núm. 16

ILLA, 45 - TEL. 725 13 00
SABADELL

